

BESTAANSONZEKERHEID EN SOCIALE BIJSTAND

Methodologie

MAART 2023

INHOUDSTAFEL

1.	Steunmaatregelen verleend door het OCMW	4
1.1.	Recht op maatschappelijke integratie	4
1.1.1.	<i>Regelgeving</i>	4
1.1.2.	<i>Tabellen</i>	5
1.2.	Recht op maatschappelijke hulp	6
1.2.1.	<i>Regelgeving</i>	6
1.2.2.	<i>Tabellen</i>	8
2.	Andere vormen van sociale bijstand	10
2.1.	Tegemoetkomingen voor personen met een handicap	10
2.1.1.	<i>Beschrijving en definities</i>	10
2.1.2.	<i>Gegevensbronnen</i>	11
2.1.3.	<i>Inhoud van de tabellen</i>	12
2.1.4.	<i>Periode en frequentie van de publicatie</i>	12
2.1.5.	<i>Interpretatie van de gegevens</i>	12
2.2.	De inkomensgarantie voor ouderen (IGO)	12
2.2.1.	<i>Beschrijving en definities</i>	12
2.2.2.	<i>Gegevensbronnen</i>	13
2.2.3.	<i>Inhoud van de tabellen</i>	14
2.2.4.	<i>Periode en frequentie van de publicatie</i>	14
2.2.5.	<i>Interpretatie van de gegevens</i>	14
2.3.	Verhoogde tegemoetkoming in het kader van de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging .	15
2.3.1.	<i>Beschrijving en definities</i>	15
2.3.2.	<i>Gegevensbronnen</i>	15
2.3.3.	<i>Inhoud van de tabellen</i>	16
2.3.4.	<i>Periode en frequentie van de publicatie</i>	16
2.3.5.	<i>Interpretatie van de gegevens</i>	16

COLOFON

Auteur

perspective.brussels
Naamsestraat 59 – 1000 Brussel

Datum realisatie

maart 2023

Contact

BISA – bisa@perspective.brussels

1. STEUNMAATREGELEN VERLEEND DOOR HET OCMW

1.1. RECHT OP MAATSCHAPPELIJKE INTEGRATIE

1.1.1. Regelgeving

Sinds 1 oktober 2002 vervangt het **recht op maatschappelijke integratie** (wet van 26 mei 2002 en koninklijk besluit van 11 juli 2002) het bestaansminimum (ingevoerd bij wet van 7 augustus 1974). De 589 OCMW's verbonden aan de verschillende gemeenten, staan in voor de uitvoering van die wet. Via de maatschappelijke integratie wordt naast geldelijke steun, naar een zinvolle inschakeling in de samenleving gestreefd, bij voorkeur door middel van tewerkstelling.

Om het recht op maatschappelijke integratie te kunnen genieten, moet de aanvrager aan de volgende voorwaarden voldoen:

- > De Belgische nationaliteit hebben, ofwel:
 - EU-burger zijn
 - familie van een EU-burger met een verblijfsvergunning
 - van meer dan 3 maanden zijn
 - vreemdeling ingeschreven in het bevolkingsregister zijn
 - erkend politiek vluchteling zijn
 - staatloze zijn
- > zijn werkelijke verblijfplaats in België hebben
- > meerderjarig zijn of hiermee gelijkgesteld zijn
- > niet over toereikende bestaansmiddelen beschikken,
- > bereid zijn tot werken,
- > zijn rechten op sociale zekerheid en onderhoudsgeld uitgeput hebben. Het recht op maatschappelijke integratie moet worden beschouwd als het allerlaatste sociale vangnet.

Om aan het recht op maatschappelijke integratie tegemoet te komen, hebben de OCMW's drie instrumenten, die op maat van de persoon al dan niet gecombineerd kunnen worden ingezet, m.n.:

Tewerkstelling

De tewerkstelling, die wordt bekomen met hulp van volgende tewerkstellingsmaatregelen:

- > het OCMW is de juridische werkgever en betaalt het loon. Daarvoor ontvangt het OCMW een toelage. De bedoeling is dat de begunstigde werkervaring opdoet en in orde raakt met de sociale zekerheid (recht op werkloosheidsuitkering) (artikel 60, § 7 wet van 8 juli 1976).
- > het OCMW werkt samen met een derde werkgever en het OCMW staat in voor omkadering en opleiding (artikel 61, wet van 8 juli 1976)

- > het OCMW komt tussen in de kosten, verbonden aan de inschakeling van een gerechtigde in het beroepsleven:
 - Activaplan
 - SINE (=sociale inschakelingseconomie)
 - Doorstromingsprogramma
 - Invoeg interim (= tewerkstellingsprogramma in samenwerking met de uitzendsector)
 - het OCMW gaat een partnerschap aan met de VDAB, FOREM of Actiris (of een door die dienst erkende partner)

Onder tewerkstelling verstaat men een volwaardige job die onder de wetgeving van het arbeidsrecht valt en waarop dus ook de loonbeschermingsregels dienen toegepast te worden.

Leefloon

Personen voor wie tewerkstelling (nog) niet mogelijk is, hebben recht op het leefloon. Het leefloon vervangt het vroegere bestaansminimum. Dit is een geïndexeerd inkomen dat een persoon in staat moet stellen om een menswaardig bestaan te leiden. Soms beschikt een persoon wel over een bepaald inkomen, maar blijft dat onder het leefloon. In dat geval past het OCMW het verschil bij tot op het niveau van het leefloon. Dit verschil noemt men gedeeltelijk leefloon, waarbij het basisleefloon als “volledig” wordt aanzien. Het bedrag van het leefloon is afhankelijk van de gezinstoestand van de hulpvrager.

Sinds 1 januari 2005 onderscheidt men drie categorieën rechthebbenden:

- > samenwonende persoon (categorie A)
- > alleenstaande persoon (categorie B)
- > persoon met gezinslast (categorie E)

Het geïndividualiseerd project

Het gaat om een akkoord tussen de begunstigde en het OCMW, waarin het traject om tot maatschappelijke integratie te komen, samen wordt uitgestippeld. Vaak gaat dit project samen met een leefloon en/of tewerkstelling.

1.1.2. Tabellen

De meeste statistieken geven voor elk jaar het gemiddeld aantal begunstigden weer. Ze zijn gebaseerd op de maandelijkse onkostenstaten die de 589 OCMW's bezorgen aan de POD Maatschappelijke Integratie. Per jaar worden de maandelijkse aantallen begunstigden opgeteld en vervolgens gedeeld door 12. Het BISA verkiest deze methode van de jaarlijkse statistiek omdat de seizoensgebonden schommelingen aldus worden geneutraliseerd.

Om een volledig beeld te geven, hebben we ook voor het recht op maatschappelijke integratie (tabel 3.1.1.2) en het recht op leefloon (tabel 3.1.2.2) de tabellen van het totaal aantal individueel begunstigden per jaar op onze site geplaatst.

Het **gemiddeld aantal begunstigden** is niet hetzelfde als het aantal individuele begunstigde personen. Het aantal individuele begunstigden geeft het aantal personen weer dat afhankelijk is van een of andere vorm van maatschappelijke integratie. Aangezien er een verloop is van de begunstigde personen binnen het jaar, geeft het gemiddeld aantal begunstigden een meer realistisch inzicht in de omvang van de maatschappelijke integratie en biedt het meteen een meer betrouwbare benaderingswijze van het armoedeprobleem.

Opmerkingen:

- > Sommige OCMW's doen laattijdig aangifte van het aantal begunstigden van maatschappelijke integratie. Dit komt doordat de OCMW's wettelijk over een vrij lange termijn (tot verschillende maanden) beschikken voor de verzending van hun onkostenstaten. Bovendien kunnen de OCMW's ook achteraf nog overgaan tot regularisatie. Dit maakt dat de cijfers (zeker van de laatste 2 jaar) nog kunnen wijzigen en bij elke update herzien worden.
- > De wetswijzigingen die plaatsvonden sinds 2002, maken vergelijkingen in de tijd moeilijk.
- > Elke begunstigde wordt slechts éénmaal geteld, ook indien hij van verschillende soorten bijstand geniet. De gegevens zijn dus niet de som van de cijfers met betrekking tot elke vorm van bijstand.
- > Wanneer de toestand van een begunstigde in de loop van een maand wijzigt (bijvoorbeeld, wanneer zijn gezinstoestand of leeftijd verandert), wordt de toestand op de 15e van de maand als uitgangspunt voor de statistieken genomen. Indien de begunstigde op die datum niet geniet van enige bijstand, telt de meest recente toestand.

De **begunstigde** is de persoon die theoretisch voldoet aan alle voorwaarden om te genieten van een recht en die er effectief gebruik van maakt. Een persoon wordt als een begunstigde aanzien indien binnen de gevraagde periode, de som van al zijn toekenningen van het OCMW min de regularisaties groter is dan nul. Elke persoon wordt slechts éénmaal geteld binnen eenzelfde periode.

Bijzondere categorieën begunstigden:

- > Een **student(e)**, die recht heeft op maatschappelijke integratie, is de jongere die studies wil voortzetten, hervatten of aanvatten maar die zelf geen inkomen heeft en niet meer of nauwelijks kan terugvallen op zijn ouders. De jongere kan tijdens de studie een leefloon aanvragen bij het OCMW, maar moet samen met het OCMW ook een geïndividualiseerd project voor maatschappelijke integratie vastleggen met betrekking tot de studies. Het OCMW waarvan sprake, is steeds het OCMW van de gemeente waar de student zijn hoofdverblijfplaats heeft op het moment van de aanvraag. Dit OCMW blijft bevoegd gedurende de ganse duur van de studies.
- > Een **dakloze** is een persoon die niet over een eigen woongelegenheden beschikt, die niet de middelen heeft om daar op eigen krachten voor te zorgen en daardoor geen verblijfplaats heeft, of tijdelijk in een tehuis verblijft in afwachting dat hem een eigen woongelegenheden ter beschikking wordt gesteld. Een dakloze die aan de wettelijke voorwaarden voldoet, heeft recht op maatschappelijke integratie en eventueel een leefloon. Wanneer een dakloze een woning wil betrekken, heeft hij recht op een **installatiepremie**, indien deze persoon begunstigde is van een leefloon of een ander vervangingsinkomen van de sociale zekerheid of hij slechts een inkomen onder een bepaalde grenswaarde heeft. De installatiepremie wordt slechts eenmaal in het leven toegekend. Ze is gelijk aan één twaalfde van het jaarlijks bedrag van een leefloon categorie E.

1.2. RECHT OP MAATSCHAPPELIJKE HULP

1.2.1. Regelgeving

Wanneer mensen over geen of onvoldoende inkomen beschikken en niet voldoen aan de voorwaarden om te genieten van sociale bijstand via maatschappelijke integratie, heeft men **recht op maatschappelijke hulp**. Zo hebben kandidaat-vluchtelingen bijvoorbeeld geen recht op maatschappelijke integratie omdat zij niet ingeschreven zijn in het bevolkingsregister.

Het **recht op maatschappelijke hulp** omvat volgende vormen van hulpverlening:

- > financiële steun, (= het equivalent van het leefloon in het kader van de maatschappelijke hulp)
- > basisbijdrage, aanvullende bijdrage en regularisatie van het ziekenfonds
- > medische hulpverlening omvat het geheel van gezondheidskosten die worden gedekt door de maatschappelijke hulp. Hieronder vallen de medische kosten, farmaceutische kosten, hospitalisatiekosten, de medische kosten voor ambulante zorgen verstrekt in een verplegingsinstelling en/of de farmaceutische kosten voor zorgen verstrekt in een verplegingsinstelling. Het betreft zowel de medische hulpverlening aan legaal, als aan illegaal in het Rijk verblijvende personen. Dringende medische hulp is de enige vorm van sociale bijstand waarop illegalen recht hebben. Volgens het KB van 12 december 1996 gaat het uitsluitend om hulp met een medisch karakter waarvan de dringendheid wordt aangetoond met een medisch attest. Concreet kan het gaan om preventieve zorg, curatieve zorg, ambulant verstrekte zorg en zorg verstrekt in een verplegingsinstelling. De illegalen moeten behoeftig blijken en een medisch getuigschrift kunnen voorleggen, opgemaakt door een erkend medisch zorgverstrekker.
- > repatriëringskosten
- > kosten voor huisvesting
- > plaatsings- of verblijfskosten
- > equivalent gewaarborgde gezinsbijslag en kraamgeld
- > tewerkstelling

Volgende **statuten van rechthebbenden** worden onderscheiden:

- > A: Erkend vluchteling/staatloze
- > B: Kandidaat-vluchteling
- > C: Illegaal en gekend bij het rijksregister of de kruispuntbank van de sociale zekerheid.
- > D: Illegaal en niet gekend bij het rijksregister of de kruispuntbank van de sociale zekerheid.
- > E: Tijdelijk verblijvend/vreemdeling op doorreis (met reisvisum)
- > F: Door toedoen van de regering gerepatrieerde Belg.
- > G: Minderjarige met onbekende ouder of verlaten Belg.
- > H: Niet in het bevolkingsregister ingeschreven Belg.
- > I: Niet in het bevolkingsregister ingeschreven vreemdeling met recht op een verblijfsvergunning.
- > J: In het bevolkingsregister ingeschreven vreemdeling zonder recht op een bestaansminimum (wegens nationaliteit)
- > K: Attest tijdelijke duur ontheemde
- > M: Minderjarig kind en Belg

De statuten B en I zijn de grootste groepen van rechthebbenden op maatschappelijke hulp. Deze personen hebben recht op financiële steun en op tewerkstellingsmaatregelen. De statuten C en D (illegalen) kunnen enkel aanspraak maken op medische hulpverlening.

1.2.2. Tabellen

De meeste statistieken geven voor elk jaar het gemiddeld aantal begunstigden weer. Ze zijn gebaseerd op de maandelijkse onkostenstaten die de 589 OCMW's bezorgen aan de POD Maatschappelijke Integratie. Per jaar worden de maandelijkse aantallen begunstigden opgeteld en vervolgens gedeeld door 12. Het BISA verkiest deze methode van de jaarlijkse statistiek omdat de seizoensgebonden schommelingen aldus worden geneutraliseerd.

Om een volledig beeld te geven, hebben we ook voor het recht op maatschappelijke hulp de tabellen van het totaal aantal individueel begunstigden per jaar op onze site geplaatst (tabel 3.2.1.2).

Het **gemiddeld aantal begunstigden** is niet hetzelfde als het aantal individuele begunstigde personen. Het aantal individuele begunstigden geeft het aantal personen weer dat afhankelijk is van een of andere vorm van maatschappelijke hulp. Aangezien er een verloop is van de begunstigde personen binnen het jaar, geeft het gemiddeld aantal begunstigden een meer realistisch inzicht in de omvang van de maatschappelijke hulp en biedt het meteen een meer betrouwbare benaderingswijze van het armoedeprobleem.

Opmerkingen:

- > Sommige OCMW's doen laattijdig aangifte van het aantal begunstigden van maatschappelijke integratie. Dit komt doordat de OCMW's wettelijk over een vrij lange termijn (tot verschillende maanden) beschikken voor de verzending van hun onkostenstaten. Bovendien kunnen de OCMW's ook achteraf nog overgaan tot regularisatie. Dit maakt dat de cijfers (zeker van de laatste 2 jaar) nog kunnen wijzigen en bij elke update herzien worden.
- > Elke begunstigde wordt slechts éénmaal geteld, ook indien hij van verschillende soorten bijstand geniet. De gegevens zijn dus niet de som van de cijfers met betrekking tot elke vorm van bijstand;
- > Wanneer de toestand van een begunstigde in de loop van een maand wijzigt (bijvoorbeeld, wanneer zijn gezinstoestand of leeftijd verandert), wordt de toestand op de 15e van de maand als uitgangspunt voor de statistieken genomen. Indien de begunstigde op die datum niet geniet van enige bijstand, telt de meest recente toestand

De **begunstigde** is de persoon die theoretisch voldoet aan alle voorwaarden om te genieten van een recht en die er effectief gebruik van maakt. Een persoon wordt als een begunstigde aanzien indien binnen de gevraagde periode, de som van al zijn toekenningen van het OCMW min de regularisaties groter is dan nul. Elke persoon wordt slechts éénmaal geteld binnen eenzelfde periode.

Referenties

- > POD Maatschappelijke Integratie, Armoedebestrijding, Sociale Economie, en Grootstedenbeleid (2012), *Overzicht van de tewerkstellingsmaatregelen voor gerechtigden op maatschappelijke integratie of een financiële maatschappelijke hulp*, geraadpleegd via www.mi-is.be
- > Vereniging van de Stad en de Gemeenten van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (VSGB), *Inventaris voor de deskundigen*, geraadpleegd op 4 juni 2013 via www.ocmw-info-cpas.be/index.php/inventaris_2_nl
- > Vereniging van de Stad en de Gemeenten van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (VSGB), *OCMW-gids*, geraadpleegd op 4 juni 2013 via www.avcb-vsgeb.nl/publicaties/ocmw-gids.html

- > VVSG, *Installatiepremie daklozen op basis van de RMI-wet*, geraadpleegd op 5 juni 2013 via www.vvsg.be/sociaal_beleid/Wonen/daklozen_en_thuislozen/financi_le_administratieve_ondersteuning/Pages/installatiepremie_daklozen.aspx
- > Kruispunt Migratie-Integratie - Werkgroep Gezondheid (2013), *Medische kosten van vreemdelingen. Wie betaalt?* Geraadpleegd op 4 juni 2013 via www.kruispuntmi.be/uploadedFiles/Vreemdelingenrecht/Wegwijs/gezondheid/Betalingsregeling_med_kosten_bij_vreemdelingen_web_NL.pdf
- > POD Maatschappelijke Integratie, Armoedebestrijding, Sociale Economie, en Grootstedenbeleid, *Recht op maatschappelijke hulp*, geraadpleegd op 4 juni 2013 via www.mi-is.be/be-nl/ocmw/recht-op-maatschappelijke-hulp
- > POD Maatschappelijke Integratie, Armoedebestrijding, Sociale Economie, en Grootstedenbeleid, *Vreemdelingen*, geraadpleegd op 4 juni 2013 via www.mi-is.be/be-nl/ocmw/vreemdelingen

2. ANDERE VORMEN VAN SOCIALE BIJSTAND

2.1. TEGEMOETKOMINGEN VOOR PERSONEN MET EEN HANDICAP

2.1.1. Beschrijving en definities

De **tegemoetkomingen voor personen met een handicap** zijn bedoeld als vervanging of aanvulling van het inkomen van personen met een handicap. Het recht op tegemoetkomingen voor personen met een handicap is een residuair sociaal beschermingsrecht. Dit betekent dat het pas kan worden ingeroepen nadat men zijn rechten op andere vormen van bijstand uit de sociale zekerheid heeft laten gelden. Om recht te hebben op tegemoetkomingen voor personen met een handicap moet de betrokkene in België wonen en beantwoorden aan bepaalde administratieve en medische voorwaarden, alsmede aan voorwaarden inzake nationaliteit, woonplaats en inkomen.

Het stelsel van de tegemoetkomingen voor personen met een handicap is sinds zijn invoering regelmatig geëvolueerd. Momenteel worden drie soorten tegemoetkomingen toegekend:

- > **de inkomens vervangende tegemoetkoming (IVT);**
- > **de integratietegemoetkoming (IT);**
- > **de tegemoetkoming voor hulp aan bejaarden (THAB).**

De twee eerste zijn bestemd voor personen van 18 tot 64 jaar¹, de laatste voor personen van 65 jaar en ouder².

De **inkomens vervangende tegemoetkoming (IVT)** is bedoeld om het inkomen dat de persoon met een handicap wegens zijn of haar handicap niet kan verdienen, (gedeeltelijk) te compenseren. Ze wordt toegekend aan personen die vanwege hun handicap niet kunnen werken of die slechts 1/3 of minder verdienen van het inkomen dat een valide persoon kan verdienen op de reguliere arbeidsmarkt.

De **integratietegemoetkoming (IT)** is bedoeld om de extra kosten te dekken die de persoon met een handicap als gevolg van zijn verminderde zelfredzaamheid moet maken voor zijn integratie in het sociale leven.

Deze twee tegemoetkomingen kunnen worden gecumuleerd, maar worden afzonderlijk geëvalueerd en berekend.

De **tegemoetkoming voor hulp aan bejaarden (THAB)** wordt toegekend aan personen van 65 jaar en ouder die extra kosten moeten maken als gevolg van hun verlies aan zelfredzaamheid.

¹ Tot juli 2020 werden de IVT en de IT enkel toegekend vanaf de leeftijd van 21 jaar, op enkele uitzonderingen na. Vóór de leeftijd van 21 jaar konden personen met een handicap slechts een verhoogde kinderbijslag ontvangen.

² Men blijft de inkomens vervangende tegemoetkoming (IVT) en de integratietegemoetkoming (IT) ontvangen na de leeftijd van 65 jaar in plaats van de tegemoetkoming voor hulp aan bejaarden (THAB) indien de rechthebbenden deze reeds voor hun 65 ontvingen en dit voordeliger is.

Het bedrag dat de rechthebbenden ontvangen, hangt af van het soort tegemoetkoming en van verschillende parameters³:

- > Voor de drie soorten tegemoetkoming varieert dit bedrag naargelang de gezinssituatie van de rechthebbende (alleenstaand, samenwonend, met of zonder personen ten laste, enz.) en van het belastbaar inkomen van het huishouden.
- > Voor de inkomens vervangende tegemoetkoming (IVT) is ook de impact van de handicap op de mogelijkheid om via de gewone arbeidsmarkt in zijn levensonderhoud te voorzien een criterium. Deze impact wordt geëvalueerd door een arts.
- > Voor de integratietegemoetkoming (IT) en de tegemoetkoming voor hulp aan bejaarden (THAB) wordt de mate van verminderde zelfredzaamheid van de rechthebbende geëvalueerd door een arts. Een puntenschaal bepaalt zo de categorie van de rechthebbende en het maximumbedrag waarop de persoon aanspraak kan maken.
- > In alle gevallen worden de referentiebedragen niet noodzakelijkerwijs volledig ontvangen. Zij kunnen worden verlaagd om het inkomen van de rechthebbende aan te vullen om het referentiebedrag te behalen.

2.1.2. Gegevensbronnen

Tot in 2017 werden de drie soorten tegemoetkomingen voor personen met een handicap, IVT, IT en THAB, volledig beheerd door de Directie-generaal Personen met een handicap van de Federale Overheidsdienst Sociale Zekerheid. Sinds de regionalisering bij de 6de staatshervorming van de bevoegdheid voor de THAB is het beheer van deze tegemoetkoming geleidelijk overgegaan in handen van de drie gewesten: in 2017 voor het Vlaams Gewest en in 2021 voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en het Waals Gewest. De IVT en de IT vallen nog altijd onder de verantwoordelijkheid van de FOD Sociale Zekerheid.

De gegevens over het aantal rechthebbenden van tegemoetkomingen voor personen met een handicap hebben dan ook een gelijkaardig parcours gevolgd.

De statistieken over de IVT en de IT worden geproduceerd door het DG Personen met een handicap van de FOD Sociale Zekerheid. Deze worden echter al enkele jaren niet meer op haar website gepubliceerd. De in de tabellen gepubliceerde cijfers worden derhalve verstrekt op specifiek verzoek van het BISA.

Wegens de regionalisering van de THAB (zie hierboven), worden de statistieken daarover alleen voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest gepresenteerd. Ze worden verstrekt door het DG Personen met een handicap van de FOD Sociale Zekerheid tot en met 2020 en door Iriscare vanaf 2021. Iriscare is een bicommunautaire instelling van openbaar nut die het aanspreekpunt voor burgers en professionals is voor alles wat te maken heeft met sociale bescherming in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

³ Alle details hierover zijn terug te vinden op de websites van de verantwoordelijke instellingen:

- FOD Sociale Zekerheid - DG Personen met een handicap: <https://handicap.belgium.be/nl/onze-dienstverlening/index.htm>
- Vlaamse sociale bescherming: <https://www.vlaamsoesocialebescherming.be/zorgbudget-voor-ouderen-met-een-zorgnood>
- AVIQ: <https://www.aviq.be/apa/>
- Iriscare: <https://www.myiriscare.brussels/nl/wat-is-de-thab/>

2.1.3. Inhoud van de tabellen

De tabellen in dit deel tonen het aantal rechthebbenden van een tegemoetkoming voor personen met een handicap volgens het type tegemoetkoming, het geslacht van de rechthebbende en zijn leeftijdscategorie op 31 december van een gegeven jaar.

De rechthebbenden van de IVT en de IT worden samen voorgesteld. Deze tegemoetkomingen worden zeer vaak aan dezelfde rechthebbenden toegekend. Elke persoon wordt er slechts één keer in meegerekend, zelfs al ontvangt hij of zij de IVT en de IT.

De rechthebbenden van de THAB worden in afzonderlijke tabellen voorgesteld aangezien het in principe niet mogelijk is deze te cumuleren met een IVT of een IT. Wegens de regionalisering van deze tegemoetkoming in 2017 voor het Vlaams Gewest en in 2021 voor het Waals Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, worden in de tabellen van het BISA alleen de statistieken voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest gepresenteerd.

Tot slot wordt in de tabellen de som van het aantal rechthebbenden van een IVT/IT en van een THAB voorgesteld om een globaal beeld te hebben van het aantal personen met een handicap die een tegemoetkoming van dit type ontvangen.

2.1.4. Periode en frequentie van de publicatie

De statistieken over de tegemoetkomingen voor personen met een handicap worden elk jaar door de bevoegde instellingen geproduceerd. De beschikbaarheid ervan kan van jaar tot jaar en van instelling tot instelling verschillen. De gegevens over de maand december van een welbepaald jaar kunnen over het algemeen gepubliceerd worden in de zomer van het daaropvolgende jaar.

2.1.5. Interpretatie van de gegevens

De statistieken over de tegemoetkomingen voor personen met een handicap weerspiegelen niet het totale aantal personen met een handicap die in België wonen.

Eenzijds moet de handicap door de bevoegde autoriteiten worden erkend om recht te geven op een tegemoetkoming, en anderzijds mag de als gehandicapte erkende persoon geen te hoog inkomen hebben.

Daarom weerspiegelen deze statistieken eerder het aantal mensen met een officieel erkende handicap of een bewezen verlies van zelfredzaamheid die van een laag inkomen leven.

Voorzichtigheid is geboden bij de interpretatie van de gegevens over de THAB vanaf 2021, aangezien de overname van deze bevoegdheid door het Brussels Hoofdstedelijk Gewest een tijdreeksbreuk van de statistieken impliceert.

2.2. DE INKOMENSGARANTIE VOOR OUDEREN (IGO)

2.2.1. Beschrijving en definities

De **Inkomensgarantie voor ouderen (IGO)** is een sociale uitkering voor 65-plussers die niet over voldoende bestaansmiddelen beschikken.

Het gaat om een residuair sociaal beschermingsrecht, m.a.w. het kan enkel ingeroepen worden wanneer het recht op sociale zekerheid niet volstaat om een bepaald inkomensniveau te waarborgen. Daarom is deze uitkering meestal bestemd voor mensen die geen toereikend pensioen ontvangen. Dit kan te wijten zijn aan de aard⁴ en/of de lengte van hun beroepsloopbaan. In tegenstelling tot het traditionele pensioenstelsel is de toekenning van de IGO dus niet afhankelijk van de betaalde bijdragen.

Het bedrag van de IGO dat aan de gerechtigden wordt uitbetaald, hangt af van twee factoren:

- > de gezinssituatie van de gerechtigde: indien deze volgens de geldende criteria als "samenwonend" wordt beschouwd, zal hij maximaal aanspraak kunnen maken op het "basisbedrag", terwijl hij, indien hij als "alleenstaande" wordt beschouwd, maximaal het "verhoogd basisbedrag" zal ontvangen⁵.
- > De bestaansmiddelen van de gerechtigde: het basisbedrag en het verhoogd basisbedrag zijn de maximale maandelijkse bedragen waarop de gerechtigden aanspraak kunnen maken. In vele gevallen is het uitgekeerde bedrag lager en vult het in feite het inkomen en de middelen van de gerechtigden aan om het maximumbedrag te bereiken. Deze inkomsten en middelen worden dan ook onderzocht door de bevoegde instantie, de Federale Pensioendienst (FPD). De meeste inkomsten en middelen van de gerechtigde en zijn of haar partner worden in aanmerking genomen volgens specifieke berekeningsregels. Eigendom van onroerend goed, recente verkoop of schenking ervan kunnen ook in aanmerking worden genomen.

Om in aanmerking te komen voor de IGO moet ook worden voldaan aan bepaalde nationaliteits- en verblijfsvereisten⁶.

De IGO bestaat sinds 1 juni 2001 (wet van 22 maart 2001) en vervangt in principe het gegarandeerd inkomen voor bejaarden (ingevoerd door de wet van 1 april 1969). Personen die op 1 juni 2001 recht hadden op het gewaarborgd inkomen voor bejaarden (GIB) kunnen dit als een verworven recht behouden indien deze uitkering voordeliger is dan de IGO. De twee systemen bestaan dus naast elkaar sinds 1 juni 2001. Wel laat het GIB geen nieuwe gerechtigden meer toe, zodat dit systeem geleidelijk aan uitdooft.

2.2.2. Gegevensbronnen

De **Federale Pensioendienst (FPD)** is verantwoordelijk voor het bepalen wie in aanmerking komt voor de IGO (of de GIB) en voor het uitbetalen van deze uitkeringen. Hij is ook verantwoordelijk voor het jaarlijks opstellen van de statistieken over het aantal personen dat een dergelijk inkomen ontvangt en over de toegekende bedragen.

Deze statistieken worden jaarlijks gepubliceerd in een document dat kan worden gedownload via de website van de FPD. In 2021 is overigens een specifieke website gelanceerd, PensionStat.be, om het publiek op termijn een interactief instrument ter beschikking te stellen waarmee het zelf de gewenste tabellen en grafieken kan samenstellen.

4 Zelfstandigen, en in nog sterkere mate hun meewerkende echtgenoten, hebben gemiddeld genomen een lager wettelijk pensioen dan werknemers en ambtenaren. De regelgeving hierover, en met name het recht op een minimumpensioen, heeft een hervorming ondergaan die in 2021 in werking treedt en die de criteria van het minimumpensioen voor loontrekkenden en zelfstandigen gelijktrekt.

5 Op 1 januari 2021 bedraagt het maandelijkse basisbedrag 789,47 euro en het verhoogd basisbedrag 1.184,20 euro.

6 Meer informatie over de toekenningsvoorwaarden is terug te vinden op de website van de FPD: <https://www.sfpd.fgov.be/nl/recht-op-pensioen/igo>

Aangezien er via de hierboven vermelde bronnen geen gegevens op gemeentelijk of provinciaal niveau beschikbaar zijn, ontvangt het BISA elk jaar tabellen met specifieke gegevens rechtstreeks van de FPD. Het is op basis van deze gegevens dat de tabellen met statistieken, die op de website van het BISA worden gepubliceerd, zijn opgemaakt.

2.2.3. Inhoud van de tabellen

De tabellen in dit deel geven:

- > het aantal gerechtigden van een IGO (of van een GIB);
- > het gemiddeld toegekend bedrag per gerechtigde.

De statistieken in deze tabellen weerspiegelen de situatie in de maand januari van het aangegeven jaar.

Deze cijfers omvatten zonder onderscheid zowel degenen die het basisbedrag ontvangen als degenen die het verhoogd bedrag ontvangen. Ook vinden we er zowel de personen in terug die een "volledige" IGO (of een "volledig" GIB) ontvangen als de personen die slechts een aanvulling op hun andere middelen ontvangen.

Er wordt ook een uitsplitsing van deze statistieken naar geslacht van het gerechtigde gegeven.

2.2.4. Periode en frequentie van de publicatie

De statistieken over de gerechtigden van de IGO voor de maand januari worden elk jaar door de FPD gepubliceerd, over het algemeen in de loop van de zomer. De publicatie van de tabellen van het BISA volgt enkele maanden na die van de FPD.

2.2.5. Interpretatie van de gegevens

Gezien de aard van de IGO, de modaliteiten om ervoor in aanmerking te komen en de toegekende maximumbedragen, vormen de statistieken over het aantal gerechtigden een indicator van het aantal 65-plussers die met weinig financiële middelen moeten rondkomen. Het maximumbedrag dat een gerechtigde maandelijks kan ontvangen, ongeacht of dit onder het stelsel voor "alleenstaanden" dan wel "samenwonenden" valt, is lager dan de armoederisicodrempel die via de enquête EU-SILC is geraamd.

Bij vergelijkingen tussen geografische entiteiten of per geslacht voor het gemiddelde bedrag per gerechtigde moet rekening gehouden worden met het feit dat er geen onderscheid wordt gemaakt tussen het basisstelsel en het uitgebreide stelsel noch tussen de gerechtigden die een "volledige" IGO ontvangen en degenen die enkel een aanvulling ontvangen. Zo kan een hoger gemiddeld bedrag in een bepaald geografisch gebied of voor een bepaald geslacht het gevolg zijn van een hoger percentage "alleenstaande" gerechtigden of gerechtigden van een "volledige" IGO, of een combinatie van beide.

2.3. VERHOOGDE TEGEMOETKOMING IN HET KADER VAN DE VERPLICHTE VERZEKERING VOOR GENEESKUNDIGE VERZORGING

2.3.1. Beschrijving en definities

In België zijn alle wettelijke inwoners er in het algemeen toe gehouden zich aan te sluiten bij een ziekenfonds. Deze verzekering zal instaan voor de volledige of gedeeltelijke terugbetaling van medische consultaties, ziekenhuisopnames, verzorging of de aankoop van geneesmiddelen. In dit kader kunnen sommige mensen hogere terugbetalingen ontvangen. Zij komen dus in aanmerking voor de zogenaamde **"verhoogde tegemoetkoming" in het kader van de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging**. Het recht op de verhoogde tegemoetkoming wordt vaak afgekort tot **RVT**.

Deze verhoogde tegemoetkoming wordt automatisch toegekend aan mensen die bepaalde sociale voordelen ontvangen of bepaalde statuten hebben zoals:

- > leefloon (LL) of gelijkwaardig;
- > inkomensgarantie voor ouderen (IGO);
- > een tegemoetkoming voor personen met een handicap;
- > kinderen met een fysieke of mentale handicap van minstens 66%;
- > niet-begeleide minderjarige vreemdelingen (NBMV);
- > kinderen jonger dan 25 jaar die ingeschreven staan als weeskinderen.

Bovendien kan de verhoogde tegemoetkoming op verzoek worden toegekend aan huishoudens met lage inkomens, na onderzoek van deze inkomens.

In het geval van personen die de verhoogde tegemoetkoming ontvangen op grond van een sociaal voordeel of een sociaal statuut, wordt deze ook toegekend aan hun echtgenoot of partner en onder bepaalde voorwaarden aan de personen die ze ten laste hebben.

In het geval van personen die de verhoogde tegemoetkoming ontvangen wegens een laag inkomen, kunnen ook de andere leden van het huishouden daarop recht hebben.

De huidige regelgeving over de verhoogde tegemoetkoming is van kracht sinds 1 januari 2014. Ze vervangt en groepeert de twee statuten die sinds 2007 bestonden: Recht op de verhoogde tegemoetkoming en OMNIO.

2.3.2. Gegevensbronnen

De door het BISA voorgestelde tabellen over het aantal rechthebbenden op de verhoogde tegemoetkoming zijn opgesteld op basis van gegevens die worden doorgegeven door de Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid (KSZ), die ze zelf ontvangt van het Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering (RIZIV).

Van de verschillende opdrachten van de KSZ is de ontwikkeling van een elektronisch netwerk dat de verschillende sociale zekerheidsinstellingen in België met elkaar verbindt, ongetwijfeld de belangrijkste.

Middels zeer strikte machtigingen kunnen deze instellingen toegang krijgen tot gegevens die door andere instellingen zijn verzameld, waardoor onder meer wordt vermeden dat de burger telkens dezelfde informatie aan de instellingen moet meedelen.

Daarnaast heeft de KSZ ook het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming (DWH AM&SB) ontwikkeld. Het heeft tot doel sociaal-economische gegevens van de verschillende socialezekerheidsinstellingen en andere overheidsorganen te verzamelen en samen te voegen om ze ter beschikking te stellen van het publiek, onderzoekers en overheden.

De gegevens over de RVT zijn niet opgenomen in de DWH AM&SB van de KSZ en zijn bijgevolg niet beschikbaar via deze tool. Het BISA ontvangt deze gegevens van de KSZ na een specifieke aanvraag.

Statistieken over de rechthebbenden van de verhoogde tegemoetkoming worden ook door het InterMutualistisch Agentschap gepubliceerd via zijn online Atlas. Om methodologische redenen verschillen deze gegevens echter enigszins van diegene door de KSZ aangeboden en kunnen zij dus niet strikt worden vergeleken.

2.3.3. Inhoud van de tabellen

De tabellen in dit deel geven het aantal rechthebbenden op de verhoogde tegemoetkoming op 1 januari van het betreffende jaar. Deze cijfers zijn ook uitgesplitst volgens het geslacht van de rechthebbende, zijn leeftijdscategorie en volgens het feit of hij geregistreerd staat als gerechtigde of als "persoon ten laste". De term "persoon ten laste" wordt hier gebruikt om te verwijzen naar alle leden van een huishouden die de verhoogde tegemoetkoming ontvangen, maar die niet worden beschouwd als de gerechtigde van het huishouden. Dit betreft de kinderen ten laste, maar ook de echtgeno(o)t(e) of de personen die met de gerechtigde samenwonen⁷.

2.3.4. Periode en frequentie van de publicatie

De statistieken over het aantal rechthebbenden op de verhoogde tegemoetkoming worden jaarlijks opgesteld en zijn beschikbaar bij de KSZ in het voorjaar of de zomer van het desbetreffende jaar. De tabellen van het BISA worden over het algemeen binnen de weken die erop volgen, bijgewerkt.

2.3.5. Interpretatie van de gegevens

Gelet op de vereisten om de verhoogde tegemoetkoming te ontvangen, kunnen de statistieken over het aantal rechthebbenden ervan dienen als indicator voor het aantal mensen dat van een laag inkomen leeft.

De interpretatie van de evolutie in de tijd van het aantal rechthebbenden op een verhoogde tegemoetkoming moet met de nodige voorzichtigheid gebeuren. Enerzijds is, zoals in deel A kort is beschreven, de regelgeving betreffende deze maatregel in de loop van de tijd geëvolueerd. Sommige ontwikkelingen kunnen dan ook eerder het gevolg zijn van deze veranderingen dan van een toename van het aantal mensen met een laag inkomen. Anderzijds is sinds de laatste hervorming van de regelgeving de publiciteit over deze steunmaatregel bij de sociale diensten aangemoedigd. Daarom wordt ze vaker aangeboden aan huishoudens die er recht op hebben, wat geleid heeft tot een stijging van de cijfers. Omgekeerd wordt deze verhoging niet automatisch toegekend aan huishoudens met een laag

⁷ Om als samenwonende van de gerechtigde te worden beschouwd, moet men ofwel zijn/haar echtgeno(o)t(e) (of wettelijk samenwonende) zijn ofwel een verklaring op erewoord in die zin ondertekenen.

inkomen. Als zij er niet om vragen, ontvangen zij ze niet. Er zijn dus ongetwijfeld veel huishoudens met een laag inkomen die niet in deze statistieken zijn opgenomen.

Referenties

- > Agence pour une Vie de Qualité, *Allocation d'aide aux personnes âgées (APA)*, geraadpleegd op 8 maart 2021 via <https://www.aviq.be/apa/>
- > Federale Overheidsdienst Sociale Zekerheid - Directie-generaal Personen met een handicap, *Inkomensvervangende tegemoetkoming (IVT)*, geraadpleegd op 8 maart 2021 via <https://handicap.belgium.be/nl/onze-dienstverlening/inkomensvervangende-tegemoetkoming.htm>
- > Federale Overheidsdienst Sociale Zekerheid - Directie-generaal Personen met een handicap, *Integratietegemoetkoming (IT)*, geraadpleegd op 8 maart 2021 via <https://handicap.belgium.be/nl/onze-dienstverlening/integratietegemoetkoming.htm>
- > Federale Pensioendienst, *De Inkomensgarantie voor ouderen (IGO)*, geraadpleegd op 8 maart 2021 via <https://www.sfpd.fgov.be/nl/recht-op-pensioen/igo>
- > Iriscare, *De THAB voor de Brusselaars*, geraadpleegd op 8 maart 2021 via <https://www.myiriscare.brussels/nl/de-thab-voor-de-brusselaars/>
- > Rijksinstituut voor ziekte- en invaliditeitsverzekering, *Verhoogde tegemoetkoming: betere vergoeding van medische kosten*, geraadpleegd op 8 maart 2021 via <https://www.inami.fgov.be/nl/themas/kost-terugbetaling/financiele-toegankelijkheid/Paginas/verhoogde-tegemoetkoming-betere-vergoeding-medische-kosten.aspx>
- > Vlaamse sociale bescherming, *Zorgbudget voor ouderen met een zorgnood*, geraadpleegd op 8 maart 2021 via <https://www.vlaamsesocialebescherming.be/zorgbudget-voor-ouderen-met-een-zorgnood>